

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

Cap. I. De tentatione serpentis, quæ Euam ad peccandum induxit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

E L E N C H V S

CAPITVM LIBRI QVARTI.

- Cap. I. **D**e tentatione serpentis, qua Euam ad peccandum induxit.
- I. Quod fuerit initium peccandi Eua, & quem progressam in multiplicandis peccatis habuerit.
- III. Vtrum principium peccandi in Adamo fuerit superbia.
- IV. Vtrum Adam etiam per infidelitatem peccauerit, vel qua peccata post superbiam commiserit.
- V. Vter grauius peccauerit, Adam, an Eua.
- VI. An peccatum primorum hominum fuerit omnibus grauius.
- VII. An conuenienter primi homines fuerint à Deo puniti propter suum peccatum.
- VIII. Quando fueris Adam à paradiso eiectus, quantoq; tempore in illo permanseris.
- IX. An primi parentes sui peccati veniam consequi potuerint, vel etiam consequuti fuerint, & æternam salutem.

LIBER QVARTVS.

DE AMISSIONE STATVS
INNOCENTIAE.

Um experimento satis nobis sit notum carere homines illo felici statu, quem superiori lib. descripsimus: & aliquando habuisse, secundum fidei doctrinam ostendimus. Ideo necessarium est inquirere, & quantum status ille durauerit, & quomodo amissus fuerit explicare. Supponimus autem statum illum non potuisse, nisi per peccatum amitti: quia dona Dei sunt fine poenitentia, & beneficium illud tantum sub conditione seruandi diuinum præceptum datum est, vt Gen. 2. & 3. manifestè colligitur. Declarabimus ergo quale fuerit peccatum illud, & quando, & quomodo commissum fuerit: & in fine aliquid de illius remissione attingemus.

CAPVT I.

De tentatione serpentis, qua Euam ad peccandum induxit.

Explicato præcepto, quia homo non à se tantum motus, sed ab alio impulsus ad peccandum inductus est, ideo priusquam de peccato ipso dicamus, modum, & viam per quam homo ad tantum malum peruenit, explicare necesse est. Incipit autem tentatio ab Eua per serpentem, sicut Scriptura his verbis Gen. 3. *Sed & serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus, quæ dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis de omni ligno Paradisi: vltique ad illud, Nequaquam moriemini, sicut enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dii, scientes bonum, & malum, &c.* Circa quam historiam primum omnium dicendum est de illo serpente, quis vel qualis fuerit, deinde quomodo potuerit Eua cum illo colloquium miscere, tertio

quale fuerit ex vtrique parte colloquium illud. Ac denique quem effectum in Eua habuerat, antequam plenè consentiendo peccauerit.

Circa primum, omisso antiquo errore Ophitarum, qui dixerunt serpentem illum fuisse Christum, quem vt stultissimum damnant August. de hæres. in 17. & 46. Epiphani. in 47. Irenæus libro 1. cap. 34. Tertull. de Præscr. cap. 47. Duo alij cauendi sunt, prior est, serpentem illum non fuisse corpus aliquod materiale, & visibile, & locutionem eius similitè sensibilem non fuisse, quæ auditu corporis percipi posset, sed omnia illa, quæ de tentatione serpentis dicuntur, esse per metaphoram intelligenda. Ita sentit August. lib. 2. de Genes. contr. Manichæos, cap. 14. Mutauit verò postea sententiam, vt videbimus. Origenes etiam per metaphoram illa omnia exposuit, quam sententiam refert etiam Ambrosius libro de Paradiso capite secundo. Nouissime verò Caiet. Gen. 3. dicens, nomine serpentis significari ipsum dæmonem secundum se, & sine corpore assumpto, & per suggestionem tantum internam Eua locutum fuisse. Probat, quia in Scriptura diabolus ipse sine corpore assumpto Draco, & serpens appellatur Apocalyp. 12. Isaia 27. Secundo, quia de illo serpente dicitur fuisse callidior cunctis animantibus terræ: quod verum non esset, si de serpente visibili diceretur: ergo de dæmone id dictum est. Tertiò, quia animal brutum non poterat nisi miraculosè loqui, & tamen Moyses simpliciter narrando historiam, locutionem illam sine villo miraculo factam fuisse indicat: ergo non fuit locutio exterior, sed suggestio interior, quæ ab Angelo naturaliter fieri potest. Quarto, si Eua, viso serpente, eum loquentem audisset, valde admiraretur, & horruisset, ac fugisset, sicut Moyses serpentem horruit Exod. 4. Nihil autem huiusmodi de Eua refertur, sed quod magna pace illi responsum dedit tanquam domestico colloquio ait Caietan. Vltimò, quia infra dicitur, Dominum Deum loquentem esse ad serpentem, illi ma-

Circa 1. p. d. Sum omittitur error stultissimus confusio arg. ab Aug. Epiphani. Irenæo. Tertul. Alter erat præteritum Caiet.

Arguit Caiet. 1.

2.

3.

4.

5.

illi maledicendo, ubi necesse est, nomine serpentis dæmonem intelligi. Tum quia, alienum esset à divina sapientia cum bruto animali loqui: tum etiam quia verba illa, *Inimicitias ponam inter te, & mulierem*, &c. tantum de dæmone intelligi possunt.

3. *1. Assertio.* Nihilominus dicendum est, tentationem illam exteriori, & per auditum corporis factam esse, ac proinde serpentem illum corporeum, & visibilem fuisse, & sensibili voce, aut sono Eux fuisse locutum. Hæc est sententia D. Thomæ 2. 2. q. 165. art. 2. ad 2. & 3. quem reliqui Theologi sequuntur. Patres etiam exponentes Genesim communiter verba illa intelligunt propriè de loquela sensibili per organum corporeum, ut patet ex Basil. homil. de Parad. & Ambros. lib. de Parad. cap. 12. & lib. de Fuga sæculi, cap. 7. August. lib. 14. de Ciuit. cap. 11. Theodor. q. 34. & 35. in Gen. Rupert. lib. 3. in Gen. à principio, Beda in 3. cap. Gen. Chrys. homil. 16. in Gen. Cyrillus lib. 3. contra Iulian. Damasc. lib. 2. de Fide, cap. 20. ubi ait dæmonem non per immixtas cognitiones, sed per serpentem impetuisse Adamum, quod intelligendum est, mediante, seu interueniente Eua. Denique hæc veritas adeo est communi sensui totius Ecclesiæ recepta, ut sententia Caietani erroris excusari non possit, ut etiam Pereira, & Ystel. in Gen. adnotant.

*Consuetudo
Caiet.*

4. *Probatum
asser. primò
ex Script.* Et probatur ex ipsa littera Genesim, primò ex verborum proprietate, quæ in historica narratione sine magna necessitate, vel auctoritate, relinquenda non est, ut iam contra eundem Caiet. in superioribus dixi. Secundò, quia illa verba, *serpens dixit ad mulierem, & mulier respondit*, colloquium fuisse sensibile ostendunt. Nam ex parte Eux dubitari non potest, quin voce sensibili responsum dederit, nisi magna vis fiat verbis: ergo respondebat ad verba, quæ auribus corporis perceperat: ergo etiam videbat serpentem, qui loquebatur, & cui ipsa respondebat. Iuuant etiam verba illa per quæ serpens cõparatur ad cetera animalia terre, quibus *callidior* dicitur, nam per hoc satis indicatur, sermonem esse de sensibili serpente: nam inter dæmonem, & bruta animalia congrua comparatio non fiet. Quod argumentum conatur ruggere Caietanus multiplicando metaphoras voluntariè excogitatas, quas si admittere liceret ad negandum proprium litteralem sensum, nihil esset firmiter in tota illa narratione Genesim. Nam eodem modo possent per metaphoram exponi omnia, quæ de Paradiso, & de lignis eius, & de formatione Eux ibi narrantur, quod in Origene damnatum est, ut in superioribus retulimus. Et hæc est potissima ratio dammandi interpretationem Caietani.

5. *Probatum 2.
à D. Thom.* Addit verò theologicam rationem D. Thomas in dicta q. 65. art. 2. ad 2. quia dæmon in eo statu non poterat tentare Eum suggestionem mere internam, sed tantum externam, cuius oppositum Caietanus supponit tanquam suæ interpretationis fundamentum. Assumptum verò probat D. Thomas, quia diabolus non habuit tantam potestatem in homine ante peccatum, quantam nunc habet. Nam antea non poterat dæmon immediatè immutare internam phantasiam hominis, quia hoc erat contra perfectionem illius status, & contra rectitudinem originalis iustitiæ, per quam fiebat, ut quandiu ratio erat subiecta Deo, inferior portio esset ita perfectè rationi subdita, ut inordinate aduersus illam moueri non posset: ergo non potuit dæmon hunc ordinem immutare: ergo nec mere internè Eum tentare. Probatum consequenter, quia interna suggestio non fit nisi per internam immutationem portionis inferioris inordinatam, & præter rationem.

6. *Obiicitur
constat.* Dices, in sensitiua portione interiori distingui motum phantasie à motu appetitus sensitiui, seu concupiscentiæ: & rationem factam solum proba-

re, non potuisse dæmonem in eo statu excitare motum concupiscentiæ præueniendo rationem, non tamè idem probare de motu phantasie, cum tamen ad suggestionem merè internam sufficiat. Assumptum probatur, quia quod phantasia excitetur, præueniendo rationem, non est inordinatum, sed potius est ordo naturalis adeo necessarius, ut etiam in statu innocentie deesse non posset, alias non valeret tunc homines per obiecta sensibilia ad intelligendum excitari: ergo nullum est inconueniens, nec contra ordinem illius status, quod illa interior immutatio phantasie operâ dæmonis immediatè fieret. Probatum consequenter, quia hoc non erat contra ordinem proprium iustitiæ originalis, ut ostensum est. Secundò, quia per tentationem externam factam operâ dæmonis immutatur sensus exterior, immediatè, & phantasia mediatè: ergo eadem ratione potuit illa immutatio phantasie immediatè à Deo fieri, quia non apparet in hoc maior deordinatio. Præsertim, quia sicut externus sensus, v. g. auditus non ita immutatur à dæmone immediatè, ita ut ipse per se efficiat speciem inauditum, sed mouendo corpus externum, & per illud efficiendo sonum, per hunc tanquam per obiectum imprimit speciem in sensu: ita licet merè internè moueret phantasiam, non per se, & immediatè in illam imprimeret phantasmata, sed mouendo humores, & spiritus per illos phantasmata imprimere, vel moueret, quod non videtur maiorem inordinationem, quam illud prius continere. Tertiò, quia alias nam quam posset dæmon in statu innocentie, quantum duraret, tentare homines, nisi in corpore assumpto, vel formando sonum sensibilem, aut visibiles imagines, aut quid simile. Et per rationem de facto non potuisset tentare B. Virginem, nisi eodem modo, scilicet assumendo formam visibilem, vel per aliquem modum sensibilibus locutionis, aut externæ imaginis: utrunque autem videtur creditu difficile.

Nihilominus ratio D. Thomæ mihi videtur congruentissima, nam licet non excedat vires naturales dæmonis, mouere interius phantasiam illo modo, non fuit decens, ut pro statu innocentie tanta licentia in corpus hominis illi tribueretur, sed hoc pertinuit ad penalem subiectionem, quæ homo post lapsum potestati dæmonis traditus est. Et ita non solum motus concupiscentiæ, sed etiam motus phantasie præternaturali modo à dæmone immixtus, erat non solum contra decentiam, & dignitatem, sed etiam contra rectitudinem illius status. Tum quia vnus motus est, propter alium, & ideo tanquam vnus reputatur. Tum etiam, quia si illa licentia dæmoni daretur, vix poterat hinc nouo miraculo motus concupiscentiæ cohiberi, ne insurgeret. Tum denique, quia ipsemet motus phantasie sic excitatus esset præter rectum ordinem naturalem. Et confirmatur ex D. Gregor. homil. 16. in Euang. ubi ex eo quod dæmon non potuit Christum tentare delectatione, aut consensu, intulit, *Atque ideo omni diabolus casilla tentari non potuit*, ergo simili modo ex eo, quod dæmon non potuit Eum tentare per delectationem, rectè inferimus, exterius tentasse, non merè internè.

Declaraturque hoc amplius respondendo ad obiecta contra rationem D. Thomæ. Nam prima ratio principalis rectè probat, seu sumit in antecedente, potuisse phantasiam in statu innocentie moueri ab obiectis materialibus medijs sensibus externis ordinario, & naturali modo: inde autem non rectè infert, potuisse merè interius à dæmone excitari, quia motiois modus imperfectus, & quodammodo præternaturalis est, ideo iustitiæ originali repugnabat. Vnde ad secundum respondetur, non esse eandem rationem de tentatione per

per locutionem externam, vel per internam suggestionem. Cuius optimum argumentum est, quia Christus potuit priori modo tentari: posteriori autem modo non decuit. Rationem verò differentie attingit D. Thom. quia in locutione, sed suggestionem externa sola exterior creatura à dæmone proxime immutatur, & ideo postea sequitur, ut sensus hominis à voce exteriori formata naturali, & ordinario modo exciteretur. Vnde tunc extrinsecum & valde accidentarium est, quod illud obiectum extrinsecum virtute, & industria dæmonis formatum fuerit, quia inde nullus naturalis ordo in ipso homine, vel in potentis eius inuertitur. Quod secus esset si motio phantasia merè interior heret virtute dæmonis: nam esto non posset immediatè, & per se imprimere species in phantasia, latius magna subiectio, & imperfectio hominis fuisset, si posset dæmon interius mouere humores, & spiritus animales intra corpus hominis existentes, atque illo modo interiores eius potentias excitare. Nam si hoc posset, parum abesset, ut etiam concupiscentiam mouere, & membra corporis alterare sine hominis voluntate posset, quod absurdissimum est: nulla ergo talis potestas, vel licentia illi fuit pro illo statu concessa. Vnde ad tertium libenter concedimus utranque sequelam, nimirum, non potuisse dæmonem, vel homines in statu innocentia perseverantes, vel etiam B. Mariam Virginem illo interiori modo tentare: nam ita maximè decebat, & illi statui quasi connaturale futurum erat.

At motiua verò Caietani respondetur. Ad primum, parum referre, ut in alijs scripturæ locis dæmon per metaphoram Draco, aut serpens vocetur. Tum quia non oportet, ut vox in vno loco scripturæ metaphoricè vsurpata, in eadem significatione in quolibet alio loco sumatur, ut sit per se notum. Tum etiam, quia non negamus, serpentem etiam significare dæmonem etiam in dicto cap. 3. Gen. imò, ut videbimus, multa ibi dicuntur, quæ non nisi in dæmonem conueniunt, sed dicimus, in dicto loco Genesim non appellari dæmonem serpentem solum per metaphoram, sed etiam quia per serpentem sensibilem, & externis oculis expolitum loquebatur. Sicut etiam in dicto loco Apocal. 2. dæmon Draco dicitur, & per metaphoram, & quia re vera sub forma sensibilis draconis apparebat in visione imaginaria, quæ ibi describitur. Antea paulo inferius draco ille dicitur, *serpens ille antiquus*, alludendo, ut ibi notat Ribera, ad serpentem de quo modò agimus, nam fuit idem draco, quantum sub sensibili forma serpentis. Imò hinc videtur illud nomen quali hereditasse, ut significat Hieronym. Mai. 17. Vnde ad secundum sumptum ex illa comparatione, *callidior cunctis animalibus*, respondemus primò cum Augustino 11. Gen. ad litt. cap. 29. & D. Thom. 2. 2. q. 165. artic. 2. ad 4. comparationem illam per metaphoram conuenire in ipsum dæmonem, non solum comparatione brutorum animalium, sed etiam respectu hominum. Nihilominus verò addimus respectu animalium brutorum eandem comparationem per proprietatem sumptam verè esse de ipso animali, ac serpente, nam propter calliditatem illius animalis dixit Christus Matth. 10. *Esote prudentes, sicut serpentes*. Vbi licet non ponat apertam comparationem, satis tamen indicat habere illud animal magnam astutiam naturam ex instinctu naturali. De qua re videri possunt Hilar. Chrysost. & Hieron. Matth. 10. Albin. & alij in Gen. & Basil. homil. 12. in initium Prouerb. & Epiph. heres. 37. & Hugo de Sancto Victor. in Institutionib. monast. 2. p. 1. 3. de proprietatib. bestiarum, c. 40. vbi ad 53. & Plinius lib. 8. historia, c. 27. Quorum sententias colligit Peirel. lib. 6. in Gen. q. 1. de hac re. Ad tertium respon-

detur, sine proprio miraculo potuisse dæmonem sua naturali virtute per serpentem loqui, ut ex dictis lib. 4. de Angelis constat. Sicut atina Balaam mouente Angelo locuta est Num. 22. Nam licet ibi dicatur, *Aperuit Dominus os asine*, non ideo dictum est, quia illud fuerit proprium miraculum, ut Caietan. suprà argumentatur, sed ut significaretur, non fuisse opus dæmonis, sed boni Angeli ex diuina ordinatione. Alia verò argumenta Caietani explicando tentationem, & peccatum Eue, ac penam eius, dissoluemus.

Secunda sententia præcedenti extreme contraria asseruit, serpentem illum fuisse verum animal, quod vel virtute sua naturali potuit loqui, vel saltem Deum illi tribuisse pro eo tempore intellectum, & facultatem ad loquendum, & consequenter etiam ad percipiendum, quæ illi Eua respondebat. Hanc opinionem refert Abulen. Gen. 13. q. 418. & q. 429. in priori sensu, de virtute scilicet naturali: & nominat Iosephum dicentem, diabolum non tentasse Eum, sed solum serpentem, ut littera sonat. Vnde vult (inquit) quod *serpens erat naturaliter loquens, & intelligens*, & ita potuit intelligere hoc, quod dixit, & concipere illud. Et in fine ait plurimos tempore Iosephi hoc ipsum sensisse. Insinuatque illam opinionem Iosephus lib. 1. Antiquit. cap. 2. alias 3. non tamen habet illa formalia verba, quod *serpens erat tunc naturaliter intelligens, sed potens intelligere, quæ dicebantur*, et quæ res adeo absurda, ut vix in mentem hominis Philosophi, & non ignorantis venire poterit. Imò nec dicit expressè serpentem tunc potuisse naturaliter loqui. Hoc autem sententiam insinuat inferius, dicens, *Quod Deus iratus contra serpentem ob malitiam, quæ erga Adamum esset, vsus, illi vocem ademit*. Posset autem hoc sano modo exponi, si ad dæmonem referatur, ita ut sensus sit, Deum priuasse dæmonem potestate amplius loquendi, vel tentandi hominem per serpentem. Sed hoc etiam voluntariè dictum esset, quia scriptura nihil dicit de ademptione vocis facta serpenti, etiam si per serpentem dæmon intelligatur. Nec multum nobis curandum est de sensu Iosephi, quia fortasse ex aliqua falsa traditione Iudæica potuit errorem illum concipere, etiam si absurdissimus sit, non Philosophiæ tantum, sed etiam veræ fidei contrarius, quia nec Philosophia, nec fides agnoscit animal habens intellectum, & ratione vtens, nisi hominem: & idem est de propria locutione, ut tradit etiam Arist. lib. 4. de Generat. animal. cap. 9. & lib. 5. cap. 7.

Magis autem mirandum est, quod Moses Barceph. lib. de Parad. p. 1. cap. 27. eandem sententiam in posteriori sensu de virtute diuina explicatam tribuit sancto Ephrem. Proponit enim dubium, an tentator fuerit corporatus serpens, vel Satan intra illum latens, & ait, *Ephrem in quodam commentario tradidisse, quod serpens corporeus mulierem allocutus fuerit, quia Satan impetravit à Deo, ut ei locutionem, & intellectum concederet*. Quæ sanè sententia multo est absurdior, quàm præcedens. Tum quia, si serpens ex natura sua non est intelligens, non potuit accipere vim intelligendi, nisi mutata natura, & tunc iam non esset serpens, sed homo, nam quod per sensus, vel materiales potentias intelligeret, prorsus erat impossibile. Tum etiam, quia licet esset possibile, esset stupendum miraculum frustra, & sine fundamento, vel causa exco gitatum, & præterea peculiarem absurditatem habet, dicere fecisse Deum tam grande miraculū ad petitionem dæmonis, & ad finē decipiendi hominem. Et quoad hoc idem est de locutione, quia licet minus repugnet, locutionē quoad externū, & sensibilem sonum fieri per serpentem, ut instrumentum Dei, tamen non erat necessarium fieri miraculoso modo, nec etiam decebat, Deum tali miraculo

Ad cetera
Caietani
argumenta,
quid.

10
Error alius
extreme cō-
trarius præ-
cedenti.

Iosephus a-
liqua ex par-
te errorem
hunc tenuit
in priori sensu.

Quomodo
possit solu-
vari.

Simplicitas
tamen phi-
losophiæ &
fidei repu-
gnat.

11
Barceph.
eandem ex-
pressionem po-
teriori sensu
tribuit S.
Ephrem.

Expugnatur
dictus error.

Apud Ephre
non legitur

12.

2. assertio
catholica.

Probat ex
Scriptis.

Probat ex
etiam ra-
tione.

Tentator E-
ua lucifer.

13.

An serpens
per quem
demon ten-
tavit fuerit
verus, vel
apparens.
1. Sententia
tribuitur
Cyrillo.
Ostenditur
tamen non
fuisse clare
eam scripsisse
Cyrillum.

Eam tamen
tenet Eu-
gubius.

14.

Surdetur.

miraculo veluti iuuare demonem ad tentandam Euam. Potuit ergo facile fieri, ut supra dixi, per naturalem potentiam Angeli formantem sonum similem locutioni humanæ per os serpentis, seu in ore eius, supplendo per acris motionem defectum naturalis facultatis, & instrumenti idonei ad formandam vocem, qui erat in ore serpentis. Sicut etiam in locutione alinæ Balaam per bonum Angelum factum est. Nec in operibus Ephrem, quæ nunc extant, absurdam hanc sententiam ego reperio, quin potius in 3. tom. tract. de Penit. versus finem, ait, *Inimicum*, id est, demonem, per scientiam cunctarum rerum intelligentiam primos parentes decepsisse.

Vera ergo, & catholica sententia est demonem fuisse, qui sub specie visibilis serpentis Euam tentauit. Nam quod auctor præcipuus illius tentationis, & seductionis, demon fuerit, in Scriptura legitur. Nam hac ratione dicitur Sapient. 2. *Inuidia diaboli mors introiit in orbem terrarum*, & ob eandem causam Ioan. Apoc. 20. vocat illum *serpentem antiquum*, ut supra notavi. Et Christus Dominus Ioan. 8. *diabolum* (dicit) *fuisse homicidam ab initio*, quod ratione huius tentationis dixit, quia diabolus decipiendo Euam, & per illam Adamum, causa fuit mortis ipsorum, & omnium hominum. Et ratio est clara, quia tentatio illa non potuit fieri nisi à creatura intellectu, & non à homine, quia nec erat alius præter Adamum, nec si fuisset, per serpentem loqui potuisset, nec bonus Angelus potuit esse auctor tanti mali: ergo fuit diabolus. Et communiter creditur esse Luciferum, quod & multis coniecturis potest fieri verisimile, & est verbis Christi consentaneum. Quod autem non in propria, & sola spirituali natura, sed sub specie visibili serpentis ad tentandum accesserit, satis contra Caietanum probatum est, & addi potest illud Pauli 2. ad Corinth. 11. *Timo, ne sis serpens Euam seduxit a fructu suo, ita corrumpatur sensus vestri*. Eademque est communis sententia Sanctorum, ut videre licet in Basil. homil. de Parad. & Chrysost. hom. 16. & 17. in Gen. Theodor. q. 31. & 32. in Gen. Rupert. & alij infra citandi.

Difficultas autem est, verum serpens ille quo demon vltus est tanquam instrumento, fuerit verum animal, vel tantum apparens, seu simulacrum, & imago quædam serpentis. In hoc enim sunt opiniones, prima negat esse verum animal, sed tantum corpus effictum ad similitudinem eius à demone, qui ad decipiendam Euam eius personam induere voluit. Hæc opinionem tribuunt Cyrillo Moyse Barcepha, & Pereir. Veruntamen Cyrill. lib. 3. contra Iulian. non tam aperte hanc sententiam abstruit. Nam respondens ad verba Iuliani calumniantis, dicere, serpentem locutum esse cum Eva sermone humano, esse quid simile fabulis Græcorum, respondet, se mirari quomodo Iulianus non intellexerit vocem illam demonis operatione fuisse factam: *Serpente velamentum malignitatis illius sic adumbrante*. Quæ verba non minus de vero serpente, quam de eius effigie intelligi possunt. Et infra §. vlt. concludit, quod serpens solum existens per se non fuit mulieri locutus, cum naturâ, sermonis, & mentis expertus sit, quod de vero animali dictum est. Subiungit autem hæc verba, *Induit vero personam eius, malorum auctor Satan*. Solum ergo ex illo verbo induit, videtur collegisse Moses, loqui Cyrillum de serpente tantum apparente: sed profecto etiam potest dici demon induisse personam serpentis, quia loquendo per verum serpentem tanquam vnum quid cum illo representari voluit. Veruntamen illam opinionem defendit Eugub. in Gen.

Et suaderi potest primo, quia Angeli tam boni, quam mali quando corpora sumunt ad aliquod ministerium, non formant vera animalia, quæ ex

terius representant, sed eorum similitudinem, neque etiam vti solent veris animalibus, vel allumere illa ad sua opera efficienda, ut in superiori tractatu lib. 4. dictum est: ergo etiam demon formauit eodem modo, & assumpsit similitudinem serpentis ad suum opus, & non verum animal. Probatur consequentia. Primo, quia non erat maior necessitas veri animalis ad tentandam Euam, quam ad alia opera. Et est optimum exemplum de tentatione Christi, quam demon perficit in assumpto corpore hominis apparentis, non per verum hominem. Secundo, quia ex verbis Scripturæ id colligi non potest, tum quia licet loquatur simpliciter de serpente, tamen etiam simpliciter vocat homines eos, qui Abraham apparuerunt, quauis vere fuerint Angeli. Tum etiam quia nomen serpentis maxime refert ad ipsam demonem, quem sic vocat propter assumptam similitudinem serpentis, sicut iam diximus, & infra explicando maledictionem serpentium latius videbimus. Tertiò, quia ex nullo effectu, vel signo ostendi potest, illum fuisse verum serpentem. Nam quod Pereira obicit, quia quando Angeli assumunt adumbratam formam hominis, confectio ministerio, illam exuunt: serpens autem ille non euauit finita tentatione, nam postea præfens adfuit maledictioni Dei: hoc (inquam) non cogit, quia licet possit Angelus statim exuere formam, quam induit, tamen etiam potest sub illa aliquantulum perseuerare, præsertim quia tempus illud breuissimum fuit, & forte demon nondum expleuerat totum malum, quod intendebat. Vel certe, quod credibilis est, Deus coegit illum ad permanendum, vel ad comparandum in eadem specie, quia licet ipse suum prauum opus consummasset, Deus suum bonum opus, id est, iudicium suum nondum tulerat. Nam certe nisi hoc ad diuinam providentiam referatur, etiam illi fuerit verus serpens, potuisset non adesse quando Deus poenam denuntiabat primis parentibus, vel etiam poterat non adesse demon: igitur ex illo signo non recte colligitur, verum fuisse serpentem.

Secunda sententia nihilominus affirmat, illum fuisse verum serpentem. Hanc opinionem refert allegatus Moses ex quodam Jacobo Sarugenis, quam ipse approbat, & sequitur. Ratio vero, quia vicitur, infirma est, scilicet, quia Eva corpore, & spiritu constabat, & ideo demon, qui spiritualis est, sibi coniunxit corporalem serpentem ad aggreduendum illam. Hæc enim ratio ad summum probat assumpsisse demonem sensibilem formam serpentis, veram quidem quoad corporis sensibilitatem, non quoad specificam naturam serpentis. Alij etiam Patres, licet aperte hoc non disputent, tamen in modo loquendi hanc sententiam multum insinuant, ut videre licet in Basilio, Chrysost. Theodoret. locis citatis, & August. lib. 11. de Ciuit. cap. 27. ubi de demone dicit: *In serpente locutus est mihi, mouens eo velut organo, mouensque eius naturam eo modo, quo ille mouere, & moueri illa potuit ad exprimentos verborum sonos*. Vbi in verbo illo, *mouens naturam eius*, multum insinuat fuisse verum animal. Et in cap. 28. iterum id repetit, & adductis exemplis similibus magis declarat. Et in lib. 14. de Ciuit. cap. 11. expressè dicit, in Paradiso fuisse animalia terrestria, & inter ea serpentem, quo demon ad suam deceptionem tanquam instrumento vltus est. In quibus verbis satis indicat, serpentem illum fuisse verum animal.

Atque hæc sententia facile defendi potest, & cum omni proprietate verba Scripturæ intelligit, & ideo satis probabilis est, quauis à nobis nulla sufficiens ratio reddi potest, cur potius vero animal, quam eius simulacrum demon vltus fuerit, cum alioqui non soleant Angeli ita operari per anima-

hum corpora, vt obiectum est. Id vero huic sententiae obflare non debet, quia etiam non possumus sufficientem rationem reddere, ob quam demon potius per serpentem, quam per aliud animal Euam tentauerit. Praesertim cum alia sint aptiora ad vocem humanam formandam per illorum ora, quam serpens: & alioqui serpentis aspectus ingratus, imo & horrificus homini sit. Quocirca sicut Aug. lib. 11. Genes. ad lit. c. 3. dixit, Non debemus opinari, quod serpentem sibi, per quem tentaretur diabolus, eligerit, sed cum esset in eo decipiendi cupiditas, non nisi per illud animal potuit, per quod posse permissum est. Ita nos dicere possumus, demonem non sua libera electione vsum fuisse potius vero animali, quam eius stimulo, sed tunc non fuisse permissum fictum animal formare, & assumere. Cur autem non fuerit permissum, respondere possumus ad adducta, & summa Dei consilia perferre, sicut de priori permissione idem August. dixit. Et fortasse in statu innocentiae non permitteretur demon vti phantasticis corporibus ad homines decipiendos, & illudendos, propter illius status immunitatem.

Ex quibus colligere possumus, superuacaneum esse inquirere, cum sint varia genera serpentium, cuiusnam speciei fuerit: tum quia sciri a nobis non potest, cum etiam, quia nec rationem probabilem cur potius huius speciei, quam alterius fuerit, reddere possumus. Quod contra peregrinas aliquorum opiniones latius prosequitur Perer. in dict. l. 6. q. 2. Et nihilominus ipse coniectatur fuisse serpentem, quem *scytalem* vocant, quia est animal formosum, & pulchrum, adeo vt licet sit reptando piger, admiratione sui capiat stupentes, quod affert ex Solino cap. 30. Sed hoc etiam mihi incertum est, nam Latini longe aliter nomen *scytale* interpretantur, nimirum, significare murem arachneum, seu araneum, vt est apud Calepinum verbo *scytale*, cum Columella, quem cit. l. 6. c. 17. & apud Scholiasta Plinij l. 3. c. 5. qui addit ex Lucano, esse serpentem exitiosum, nihil tamen de eius pulchritudine dicit. Nec existimo demonem fuisse vsum illo serpente propter pulchritudinem, sed propter calliditatem, vt infra explicabo. Vnde verisimile est, sicut Christus Dominus quando Luc. 10. dixit, *scytale prudentes sicut serpentes*, locutus est de communibus serpentibus, hominibusque notioribus, ita serpentem illum, quo vsum est demon fuisse vnum ex his, qui notiores sunt hominibus, & inter eos frequenter versantur, etiam si in particulari qualis speciei fuerit ignoretur.

Sed illud magis mirandum, & inquirendum est, quomodo Eua audiens serpentem loquentem non horruerit, ac turbata timuerit, sed potius magna tranquillitate responderit, & colloquium cum serpente miscuerit. In quo puncto aliqui respondent, Euam non horruisse serpentem, quia tunc omnia animalia erant homini subiecta; & nihil mali poterant illi inferre. Ita Chrys. hom. 16. in Gen. addit, quae Bas. in hom. de Par. serpentem specialiter fuisse tunc mitem, Damasc. etiam lib. 2. c. 10. adiungit, Quod serpens familiaris homini erat, vt qui praeter ceteris animalibus ad eum accederet, blandisq. motibus cum eo velui colloqueretur. Ex quo (ait) factum est, vt omnis mali auctor diabolus in eius opera vteretur, &c. Alij denique addiderunt, illum serpentem virginem habuisse, quod ex Beda refert Bonau. in 2. d. 21. a. 1. q. 2. ad argum. quem ipse sequitur. Veruntamen si haec vltima sententia in hoc sensu intelligatur, vt aliqua species serpentum faciem virgineam habeat naturalem, & ideo talem demonem legisse, fabulosa res est, vt Lyran. & Pereir. dicunt contra Magistrum historiarum, quia in dicto sensu id asseruisse videtur. Quia neq. in Philosophis, nec in historiis talis generis serpentum memoria inuenitur. Neq. etiam videtur verisimile, quod posset tam imperfectum &

Suante de opere sex dierum.

horrendum animal faciem virginis conaturaliter habere. Si vero si quisensus demonem astutia sua formasse huiusmodi faciem in capite illius serpentis vt Eua placide, & sine perturbatione secum loqueretur, sic non habet tantam absurditatem. Nihilominus tamen habet magnam incertitudinem quia Scriptura nihil de hoc loquitur, & Patres frequentius significant, demonem vsum fuisse naturali serpente sine aliqua fictione, aut apparete imutatione. Et praeterea etiam illo admisso non exedit difficultatem, vt videbimus. Illud autem, quod addit Damasc. de familiaritate hominis cum serpente non video quomodo constare possit, & difficultatem etiam non euacuat. Denique quod Chrys. & Basil. dicunt, tunc omnia animalia, & serpentem in particulari, fuisse homini mansueta, sufficit quidem ad rationem reddendam cur Eua nihil horruerit, vel timuerit vno serpente, nam eodem modo, si deambulando in Paradiso occurreret ei leo, vel vrsus, nihil profecto pauperet, aut timeret.

Difficultas vero est de loquela, & colloquio cum serpente. Nam si Eua credebat, illum esse verum serpentem, sicut exterius apparebat, quomodo potuit non admirari cum illum loquentem audiret. Et cum esset prudens, & intelligens, quomodo non prius secum recogitauit, qualis esset illa locutio? Ac denique cum sciret, illud esse animal irrationale, quomodo potuit ad illum loqui, & cum eo miscere sermonem. Ad haec respondet aliqua ex parte Cyril. l. 3. cont. Iul. s. ecce iterum. Cum tunc non esset aliud rationale animal, mulier impendit simplex existimabat fortasse, & alijs animalibus datum esse, humana voce loqui posse. Magist. etiam in 2. d. 21. c. 2. in fin. dicit mulierem putasse, serpentem officium loquenti a Deo accepisse. Eumque sequutus est Abul. Gen. 13. q. 457. qui Augustinum etiam refert l. 11. Gen. ad lit. Sed in eo non inuenitur. Quin potius contrarium ex illo sumitur, quatenus in c. 30. dicit, mulierem non potuisse decipi a serpente, nisi prius peccaret. Et ideo etiam dixit D. Tho. dict. q. 94. a. 4. ad 1. non oportere in hac parte sequi Magistrum auctoritatem. Et ob eandem causam mihi non placet haec responsio. Nam (vt ex verbis dictorum auctorum collat) supponit magnam deceptionem in Eua, nam oportebat eam existimare, serpentem non solum loqui, sed etiam vti ratione potuisse, quod absurdissimum est.

Respondent aliqui illud non esse intelligendum de positua deceptione, sed de negatiua nescientia quae potuit esse in Eua, quia non oportuit ea adeo sapientem esse, sicut Adamum, neq. per experientiam tunc cognoscere poterat, an aliud esset animal locutionis, & rationis capax praeter hominem. Et in hoc sensu defendunt rationem illam Pererius, & Ystella. Sed in primis interpretatio est contra expressa verba Magistrum, & Abulensis, imo etiam Cyrilli, vt allegatum est. Deinde videtur impossibile in illa actione separare deceptionem a nescientia, quia Eua audierat serpentem loquentem, & illi respondit tanquam personae intelligentiae capaci: ergo necessario debuit putare illum, quem audiebat, & ad quem loquebatur, intelligentem esse: ergo si cogitabat, illud solum esse animal, quod oculis videbat, & loquebatur, non habuit tantum nescientiam, sed etiam iudicium erroneum circa proprietatem, seu capacitatem serpentis. Respondere videtur Pererius, illa ignorantiam Euae (qua ipse purae negationis vocat) non exclusisse omnem assensum, sed firmum. Quia non credidit (inquit) firmo assensu serpentem posse naturaliter loqui, sed dubio tantum, & quasi suspensio. Quae verba satis dubia, & (vt ita dicam) suspensa sunt, quia eorum auctor, neq. negare potuit assensum, nec affirmare ausus est: & ideo vocat dubium, & suspensum. Veruntamen si dubium esset, quod vocant

T

negatiuum

D. Damasc. responsione.

De responsione Chrys. & Basilij.

Quaratione potuit Eua brutū animal ad colloquium admiscere.

Responsio Cyrilli. Magist. & Abulensis.

Reuocatur ex Augustino & D. Thom.

Et ex ratione.

20 Qui passio Pererius & Ystella praedictam responsionem eductantur.

Impugnatur tamem primo. Secundo.

Pererij officium obstruunt.

negativum tantum, seu per suspensionem iudicii
utriusque partis, nullus esset assensus neque posset
esse principium practice operandi, & loquendi. Si
autem fuit propositivum iudicium, etiam si non
esset firmum sed formidolosum, esset vera deceptio.

21 Denique illam sententiam merito refellit Rupert.
Impugnatur 3. ex Rupertio.
1.3. in Gen. c. 3. dicens. Item & illud queritur, utrum ne-
scierit mulier, quod serpens aque ut cetera animalia irra-
tionalis esset, & sua facultate loqui non posset. Si hoc nescivit,
minorem (quod absurdum est) intelligentiam in illo lucido
Dei Paradiso habuit, quam nunc habet in hac obscuritate
vitae plena miserie, ubi licet caro, qua corrumpitur, aggra-
vet animam, sed tamen nullam prae suam rationalem ef-
se vitam. Si autem (quod verum est) scivit, serpentem non ni-
si alieno spiritu potuisse loqui, profecto in eorum seductionis
immemis est, quod quasi omnipotentiam spiritus eius mi-
rata est mulier, qui per rationale animal humana for-
ma verba potuisset. Sentit ergo Rupert. cognovisse Euam
aliquem spiritum per serpentem secum fuisse lo-
cutum, & consequenter cognovisse eundem spi-
ritum responsum suum potuisse percipere, & ideo
nihil timuisse, nec dubitasse cum eo loqui.

22 Mihiq; haec sententia valde probabilis videtur.
Varior re- sponso ex al- lato Rupertio.
Nam satis credibile est, habuisse Euam notitiam
substantiarum spiritualium, id est, quod praeter
res corporeas creasset Deus spiritus ratione vten-
tes, & habentes potestatem ad habenda corpora.
Ergo facile cogitare potuit, aliquem spiritum sibi
per serpentem loqui. Fortasse tamen non discre-
vit, an spiritus bonus, vel malus esset, vel quia de
Angelorum lapsu revelationem nondum habue-
rat, quia hoc erat magis occultum, & contingens,
minuque ad perfectam notitiam creationis vni-
versae necessarium. Vel certe, si id cognoverat, tunc
de hoc non cogitavit, nec ex prioribus verbis, &
interrogatione serpentis statim diiudicare potuit
qualis esset spiritus, qui sibi loqueretur.

23 Atque hanc sententiam indicasse videtur D.
Eandem in dicat D. Th.
Thom. 1. p. q. 94. a. 4. ad 2. dicens: Quod mulier pu-
tauit, serpentem accepisse loquentem, officium non
per naturam, sed aliqua supernaturali operatione.
Vbi cum dicit *supernaturali*, non est rigore intel-
ligendum, sed quatenus quicquid in aliquo sit vi-
tra virtutem naturalem eius, quodammodo su-
pernaturale dici potest. Bonau. etiam in 2. d. 21. a. 1.
q. 2. ad 1. fauere videtur, quatenus ait, mulierem non
credidisse eum, qui loquebatur cum serpente, esse aduer-
sarium, sed potius bonum consiliarium. Et ideo (inquit) tam
occulta erat illa tentatio, si ut si diabolus loqueretur ad cor
interius. In quo supponit, cognovisse mulierem ali-
quem spiritum locutum esse in serpente. Quod
autem ait credidisse illum fuisse bonum consilia-
rium, vel corrigendum est, vel negative, seu poten-
tialiter interpretandum, scilicet, non iudicasse il-
lum fuisse malum, sed vel abstraxisse, vel simplici-
ter processisse, quasi supponendo potuisse esse bo-
num consiliarium.

24 Obijcit vero contra hanc sententiam Pererius.
Instat con- tra hanc re- sponsum Pererius pri- mo. Secundo.
Primò, quia non satis consonat narrationi Moysis.
nam ille simpliciter dicit, serpentem locutum esse
ad mulierem, eiq; mulierem respondisse. Quod hi-
storice, & plane de serpente intelligitur, ad spiritum
autem non nisi incommode, & violenter detor-
quetur. Secundo, quia si Eva spiritum per serpen-
tem sibi loqui credidisset, magis fuisset perturba-
ta, & dolum statim suspicata esset, videns enim,
non in specie hominis (sicut Angeli sibi, & marito
apparere solebant) sed per serpentem secum loqui
fraudem aliquam statim timuisset. Tertio, quia
Eva, quando reprehensa est à Deo, non in spiritu,
sed in serpentem culpam coniecit, & Deus non spi-
ritui, sed serpenti maledixit. Sed haec ex supradic-
tis facile solvuntur. Quia etiam si Moyses loqua-
tur de corporeo serpente, sub illo comprehendit spi-
ritum, qui loquebatur, sicut solet loqui Scriptura

de Angelis sub specie sensibili apparentibus, & lo-
quentibus.

Vnde ad primum dicimus, quod sicut serpens,
qui locutus est, non erat solum animal sensibile, sed
spiritus per illuminata etiam serpens, cui respo-
dit mulier, eodem modo intelligendus est, & ita ex
litera illa colligi non posse, putasse Euam solum
serpentem sensibilem esse, qui loquebatur, sed co-
trarium potius indicari, nam relatum cui, refert
eundem, qui locutus fuerat. Ad secundum in pri-
mis ex Scriptura non constat, Angelos sanctos ali-
quando apparuisse in specie hominis Eux ante
peccatum. Nam Gen. 1. solum habentur illa verba,
Benedixitq; illis Deus, & ait, crescite, &c. Et infra, Danti-
que Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam, &c. Ex quibus
ad summum colligi potest, locutum esse Deum sub
forma humana sensibili ad primos homines ante
peccatum. Quamvis etiam possint illa verba in-
telligi de interna inspiratione, & locutione, per
quam Adam, & Eva illam cognitionem accepe-
runt. Et c. 2. solum dicitur de Deo: Et adduxit eam (id
est, Euam) ad Adam, quod non est necesse intelli-
gi factum apparente Deo in forma sensibili: & que-
quid de hoc sit, de alijs certe apparitionibus An-
gelorum factis aut soli Eux, aut illi simul cum A-
damo, nulla est ibi mentio. Et deinde quantum sub
forma hominis prius ei apparuisset aliquis Ange-
lus, non ideo postea perturbata fuisset, nam potius
generaliter sciret, solere Angelos per corpora loqui,
dubitare autem posset, an omnes loquantur per
eandem corpora, vel per diversa, & cur ille, qui lo-
quebatur sub alia forma veniret, quam prior. In
quo nullum est inconueniens, sed potius ad pro-
videntiam Dei pertinere potuit, ut Eva facilius co-
gnosceret postea demonis deceptionem, & ita mi-
nus excusabilis redderetur. Ad tertium idem, quod
ad primum, respondendum est: latius dicitur inferius,
explicando verba, quibus. Deus serpentem maledixit.

CAPVT II.

Quod fuerit initium peccandi Eux, & quem pro-
gressum in multiplicandis pec-
tis habuerit.

Initium peccandi dici potest, vel primum pecca-
tum ab Eva commissum, vel primum tempus, in
quo Eva peccare incepit. Vtrunq; ergo initium ex-
plicare intendimus, sed ut facilius declaremus spe-
ciem peccati primi, ac praecipui ab Eva commissi,
inquirimus prius temporis initium, in quo Eva
ab innocentia cadere cepit, & consequenter totum
progressum, & ordinem peccatorum eius explica-
bimus. Primum ergo Rupert. 1.3. in Gen. c. 2. sentit,
aliquod peccatum Eux totam serpentis tentatio-
nem antecessisse. Putat enim intra Paradisum non
fuisse serpentes, nec alia bruta animalia, quia con-
tra pulchritudinem, & decentiam, seu munditi-
em loci futurum fuisse existimat. Et ita locus il-
le non esset tate beatitudinis existimandus, quatenus
fuisse describitur. Ex hoc ergo infer, quod mulier
corpore (ut ait) & oculis vaga dum incontinenter deambu-
lat, forte prospectans qualis esset Paradisum mundum ha-
beretur, & dum serpens dulcedini terrae proprius, & ambrosi-
us inimitur, locus diabolo datus est, & occasio porrecta, ut
Euam tentaret. Per que verba satis significatur, Euam
culpa sua & inordinatis actionibus, tentationi occa-
sionem praebuisse, ac proinde culpam aliquam pri-
orem tentatione fuisse. Et enim verba illa, maledixit
corpore, & oculis vaga, dum incontinenter deambulat, ma-
nifeste indicant inordinatam actionem. Aliqui et-
iam dixerunt, Euam prius quam à diabolo tenta-
retur, peccasse per superbiam, & nimiam contem-
ptum sui. Et mouebantur, quia Deus non permit-
teret tentari innocentem, nam ipsa tentatio quax-
dam pena est. Quam sententiam indicare viden-
tur Aug. 1. 11. Gen. c. 5. & Prof. 1. 2. de Vit. contemp. c. 1.
Prior

SVARE
de Angelis
re 6. d. 1. m.
anima.

D. V.